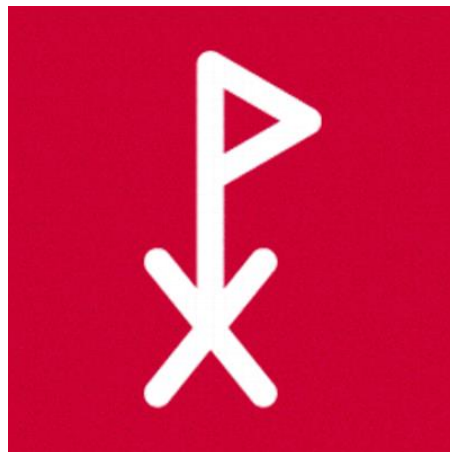

**Demografische trends binnen de Gereformeerde Kerk
(vrijgemaakt): Een analyse van de ontwikkelingen van de ledentallen
van de GKv**

Auteur: Drs. M.J. Wijma
Begeleider: Dr. J.H.F. Schaeffer
Praktijkcentrum
Zwolle, mei 2016

Inhoud Trendanalyse Gemeenteleden GKv

Inhoud Trendanalyse Gemeenteleden GKv	2
1. Inleiding en methodiek	3
2. Gegevens voor trends en verloop	3
Tabel 1: Gegevens aangaande ledentallenverloop van de GKv van 1945 tot 2025	5
3. Ledentallen.....	6
Grafiek 1: De ontwikkeling en voorspelling van ledentallen van 1945 tot 2025.....	6
Grafiek 2: De ontwikkeling en voorspelling van de ledentallen van de GKv van 1971 tot 2025.....	7
Grafiek 3: De ontwikkeling en voorspelling van de ledenaantallen van de GKv van 1992 tot 2025.....	7
Grafiek 4: De ontwikkeling en voorspelling van de ledentallen van de GKv volgens Trends 45, 71 en 92	8
4. Absolute groei van de ledentallen van de GKv.....	8
Grafiek 5: De absolute groei van de ledentallen van de GKv van 1945 tot 2025	9
Grafiek 6: De absolute groei van de ledentallen van de GKv van 1971 tot 2025	9
Grafiek 7: De absolute groei van de ledentallen van de GKv van 1992 tot 2025	10
Grafiek 8: De ontwikkeling en voorspelling van de groei van de ledentallen van de GKv volgens Trends 45, 71 en 92.....	10
5. Relatieve groei van de ledentallen van de GKv	11
Grafiek 9: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trend45	11
Grafiek 10: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trend71	12
Grafiek 11: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trend92	12
Grafiek 12: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trends 45, 71 en 92.....	13
6. Vergelijking ontwikkelingen ledentallen GKv en Nederlandse bevolking	13
Tabel 2: Gegevens aangaande inwonersaantallen Nederland, ledentallen van de GKv en de procentuele groei	14
Grafiek 13: De absolute groei van Nederland (x100) en de GKv.....	15
Grafiek 14: De procentuele toename of afname van de Nederlandse bevolking tegenover de ledentallen van de GKv.....	16
7. Conclusies.....	16
Verwijzingen.....	18

1. Inleiding en methodiek

De trendanalyses zijn gemaakt in Excel, met het prognosemodel dat beschikbaar is in dat programma (“een prognose maken”). De gegevens van de ledentallen van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv) komen uit het Handboek van de Gereformeerde Kerken in Nederland 2016 (vanaf nu ‘het Handboek’) en aanvullende cijfers zijn beschikbaar op de website van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Aan de hand van deze getallen is uitgerekend hoe het ledental van de GKv per jaar is toe- of afgenomen, zowel in hele getallen als procentueel. Op basis van deze verloopcijfers is een voorspelling gedaan voor het verloop voor de komende tien jaar (t/m 2025). Zo zijn ook de ledentallen voor die jaren voorspeld.

Voor de ledentallen, het absolute verloop en het relatieve verloop zijn verschillende berekeningen gemaakt, namelijk voor alle cijfers sinds 1945, dan voor de cijfers sinds 1971 en sinds 1992. De voorspellingen die worden gemaakt op basis van 1945 zijn er om een compleet beeld te geven, maar als eindversie geven ze een vertekend beeld. Dit omdat er in 1967 de buiten-verbandkwesitie heeft gespeeld, waar veel kerken zijn gesplitst en daar dus een daling in ledental kan worden waargenomen, die zich pas weer herstelt in 1971. De trends vanaf 1992 worden berekend omdat het verloop voor die tijd wisselend was en dan stabiliseert. Deze redenering komt uit het onderzoek van Jeannette Slendebroek-Meints (2009, p.9-10), waarop de gegevens die hieronder worden beschreven een aanvulling zijn.

Dit document zal de volgende onderdelen bevatten:

- Een tabel met een overzicht van alle gegevens die zijn gebruikt om de beschreven voorspellingen te maken;
- Een overzicht van de trends aangaande de ledentallen; dit opgesplitst in Trend45, Trend71, Trend92 en een totaaloverzicht;
- Een overzicht van de trends aangaande het absolute verloop van de ledentallen; dit opgesplitst in Trend45, Trend71, Trend92 en een totaaloverzicht;
- Een overzicht van de trends aangaande het relatieve verloop van de ledentallen; dit opgesplitst in Trend45, Trend71, Trend92 en een totaaloverzicht;
- Een vergelijking van de ontwikkelingen binnen de GKv met de ontwikkelingen in de bevolking van Nederland;
- Een samenvatting van de getrokken conclusies.

1. Gegevens voor trends en verloop

Jaar: het jaartal

Trend45: Tot 2016 de bestaande ledentallen uit het Handboek, daarna de voorspelling van het verloop van die ledentallen tot 2025 gebaseerd op al deze getallen

Diff45: De absolute toename of afname van leden per jaar

%Diff45: De relatieve toename of afname van leden per jaar

Trend71: Van 1971 tot 2016 de bestaande ledentallen uit het Handboek, daarna de voorspelling van het verloop van die ledentallen tot 2025 gebaseerd op al deze getallen

Diff71: De absolute toename of afname van leden per jaar

%Diff71: De relatieve toename of afname van leden per jaar

Trend92: Van 1992 tot 2016 de bestaande ledentallen uit het Handboek, daarna de voorspelling van het verloop van die ledentallen tot 2025 gebaseerd op al deze getallen

Diff92: De absolute toename of afname van leden per jaar

%Diff92: De relatieve toename of afname van leden per jaar

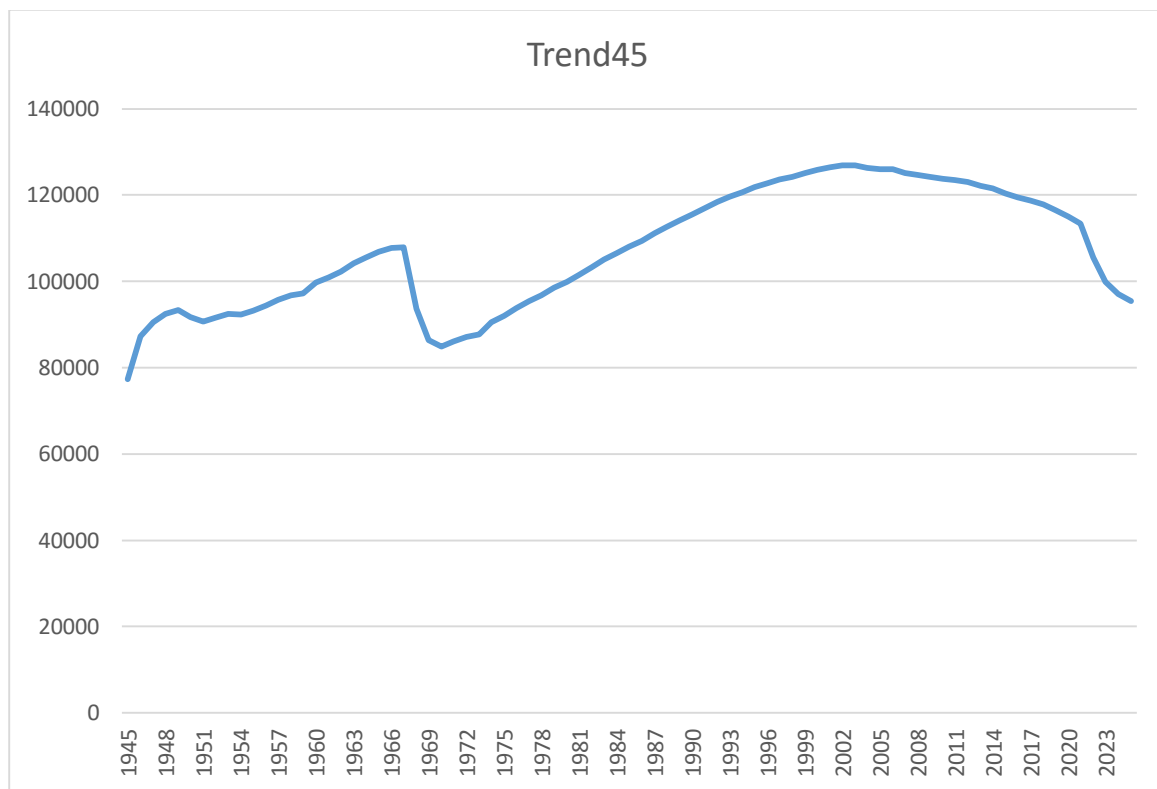
Rood: Voorspelde gegevens

Jaar	Trend 45	Diff4 5	%Diff 45	Trend 71	Diff7 1	%Diff 71	Trend 92	Diff9 2	%Diff 92
1945	77303								
1946	87311	10008	11,46						
1947	90544	3233	3,57						
1948	92426	1882	2,04						
1949	93345	919	0,98						
1950	91714	-1631	-1,78						
1951	90658	-1056	-1,16						
1952	91578	920	1						
1953	92484	906	0,98						
1954	92383	-101	-0,11						
1955	93237	854	0,92						
1956	94339	1102	1,17						
1957	95728	1389	1,45						
1958	96809	1081	1,12						
1959	97274	465	0,48						
1960	99687	2413	2,42						
1961	100975	1288	1,28						
1962	102317	1342	1,31						
1963	104114	1797	1,73						
1964	105457	1343	1,27						
1965	106786	1329	1,24						
1966	107674	888	0,82						
1967	107935	261	0,24						
1968	93651	- 14284	-15,25						
1969	86451	-7200	-8,33						
1970	84899	-1552	-1,83						
1971	86040	1141	1,33	86040	1141	1,33			
1972	87102	1062	1,22	87102	1062	1,22			
1973	87722	620	0,71	87722	620	0,71			
1974	90584	2862	3,16	90584	2862	3,16			
1975	92065	1481	1,61	92065	1481	1,61			
1976	93769	1704	1,82	93769	1704	1,82			
1977	95450	1681	1,76	95450	1681	1,76			
1978	96819	1369	1,41	96819	1369	1,41			
1979	98606	1787	1,81	98606	1787	1,81			
1980	99841	1235	1,24	99841	1235	1,24			
1981	101588	1747	1,72	101588	1747	1,72			
1982	103243	1655	1,6	103243	1655	1,6			
1983	105090	1847	1,76	105090	1847	1,76			
1984	106512	1422	1,34	106512	1422	1,34			
1985	108050	1538	1,42	108050	1538	1,42			
1986	109425	1375	1,26	109425	1375	1,26			
1987	111116	1691	1,52	111116	1691	1,52			
1988	112663	1547	1,37	112663	1547	1,37			

1989	114120	1457	1,28	114120	1457	1,28			
1990	115500	1380	1,19	115500	1380	1,19			
1991	116902	1402	1,2	116902	1402	1,2			
1992	118384	1482	1,25	118384	1482	1,25	118384	1482	1,25
1993	119602	1218	1,02	119602	1218	1,02	119602	1218	1,02
1994	120712	1110	0,92	120712	1110	0,92	120712	1110	0,92
1995	121794	1082	0,89	121794	1082	0,89	121794	1082	0,89
1996	122749	955	0,78	122749	955	0,78	122749	955	0,78
1997	123648	899	0,73	123648	899	0,73	123648	899	0,73
1998	124273	625	0,5	124273	625	0,5	124273	625	0,5
1999	125048	775	0,62	125048	775	0,62	125048	775	0,62
2000	125776	728	0,58	125776	728	0,58	125776	728	0,58
2001	126456	680	0,54	126456	680	0,54	126456	680	0,54
2002	126832	376	0,3	126832	376	0,3	126832	376	0,3
2003	126949	117	0,09	126949	117	0,09	126949	117	0,09
2004	126310	-639	-0,51	126310	-639	-0,51	126310	-639	-0,51
2005	125950	-360	-0,29	125950	-360	-0,29	125950	-360	-0,29
2006	125959	9	0,01	125959	9	0,01	125959	9	0,01
2007	125136	-823	-0,66	125136	-823	-0,66	125136	-823	-0,66
2008	124614	-522	-0,42	124614	-522	-0,42	124614	-522	-0,42
2009	124188	-426	-0,34	124188	-426	-0,34	124188	-426	-0,34
2010	123732	-456	-0,37	123732	-456	-0,37	123732	-456	-0,37
2011	123513	-219	-0,18	123513	-219	-0,18	123513	-219	-0,18
2012	123012	-501	-0,41	123012	-501	-0,41	123012	-501	-0,41
2013	122114	-898	-0,74	122114	-898	-0,74	122114	-898	-0,74
2014	121578	-536	-0,44	121578	-536	-0,44	121578	-536	-0,44
2015	120423	-1155	-0,96	120423	-1155	-0,96	120423	-1155	-0,96
2016	119406	-1017	-0,85	119406	-1017	-0,85	119406	-1017	-0,85
2017	118769	-637	-0,54	118337	-1069	-0,9	118253	-1153	-0,98
2018	117880	-888	-0,75	117208	-1130	-0,96	116997	-1256	-1,07
2019	116545	-1335	-1,15	116017	-1191	-1,03	115639	-1358	-1,17
2020	115025	-1520	-1,32	114766	-1252	-1,09	114232	-1461	-1,28
2021	113372	-1653	-1,46	113453	-1313	-1,16	112669	-1563	-1,39
2022	105505	-7867	-7,46	112079	-1374	-1,23	111003	-1666	-1,5
2023	99870	-5635	-5,64	110644	-1435	-1,3	109235	-1768	-1,62
2024	97044	-2826	-2,91	109148	-1496	-1,37	107365	-1870	-1,74
2025	95435	-1609	-1,69	107592	-1557	-1,45	105392	-1973	-1,87

Tabel 1: Gegevens aangaande ledentallenverloop van de GKv van 1945 tot 2025

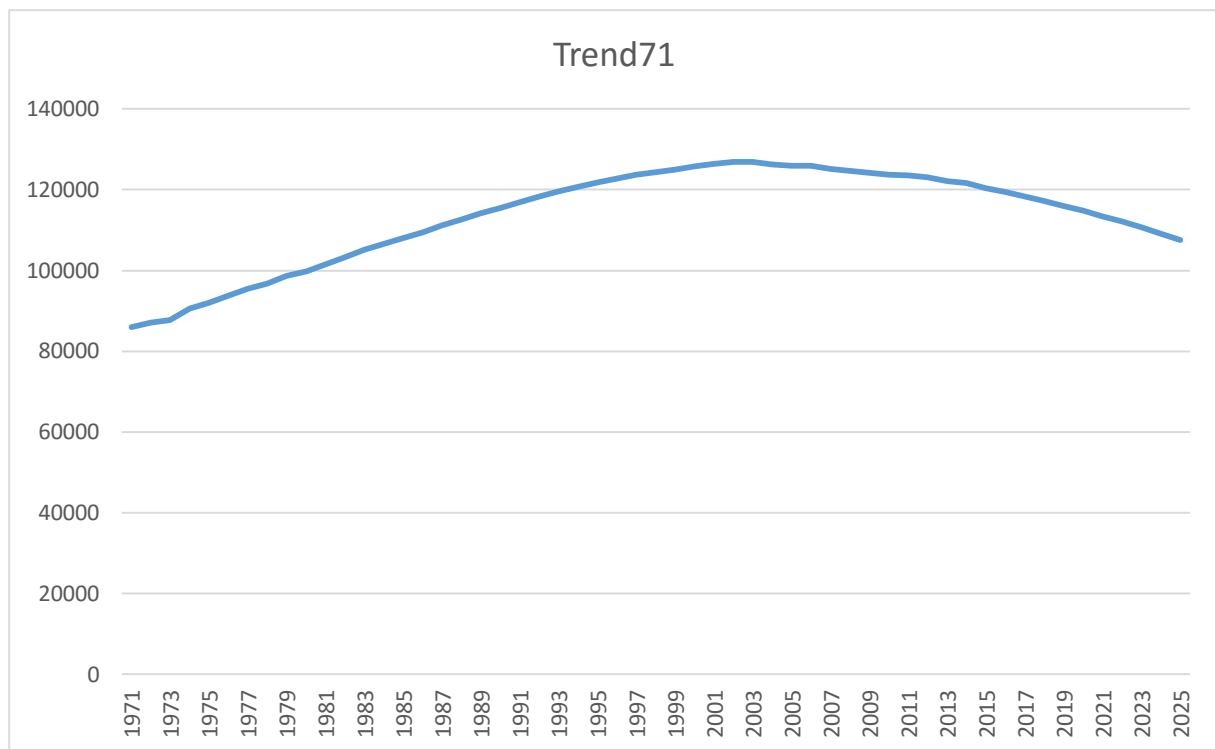
2. Ledentallen

Grafiek 1: De ontwikkeling en voorspelling van ledentallen van 1945 tot 2025

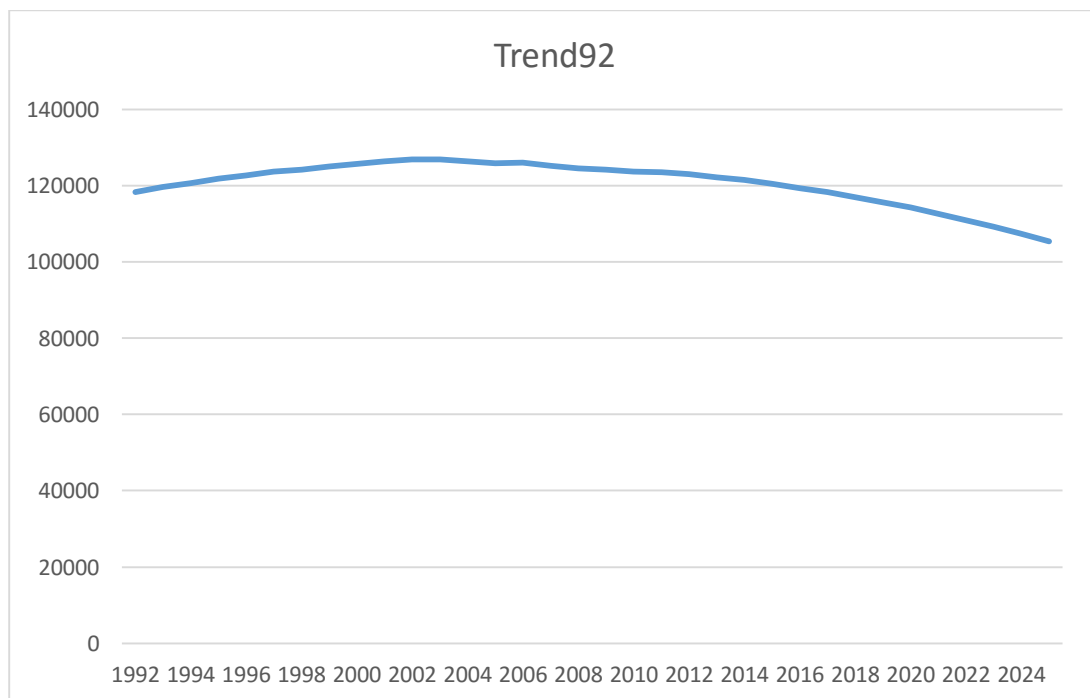
In bovenstaande grafiek is de vroege, snelle ontwikkeling van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (vanaf nu GKv) mooi te zien. Over het algemeen blijven de ledentallen stijgen tot 1967, zoals besproken in de inleiding, toen de Nederlands Gereformeerde Kerk (NGK) is afgesplitst van de GKv en er leden zijn weggegaan. In de voorspelling (vanaf 2017) is duidelijk dat op basis van alle gegevens sinds 1945, het ledental naar verwachting vrij sterk zal afnemen, tot 95.435 leden. Dit zou een afname zijn van ruim 20%. Ter vergelijking: in 1957 en in 1977 was er ongeveer datzelfde aantal leden in de GKv.

Als de afsplitsing van de NGK echter niet mee wordt genomen, is het vooruitzicht anders:

Grafiek 2: De ontwikkeling en voorspelling van de ledentallen van de GKv van 1971 tot 2025

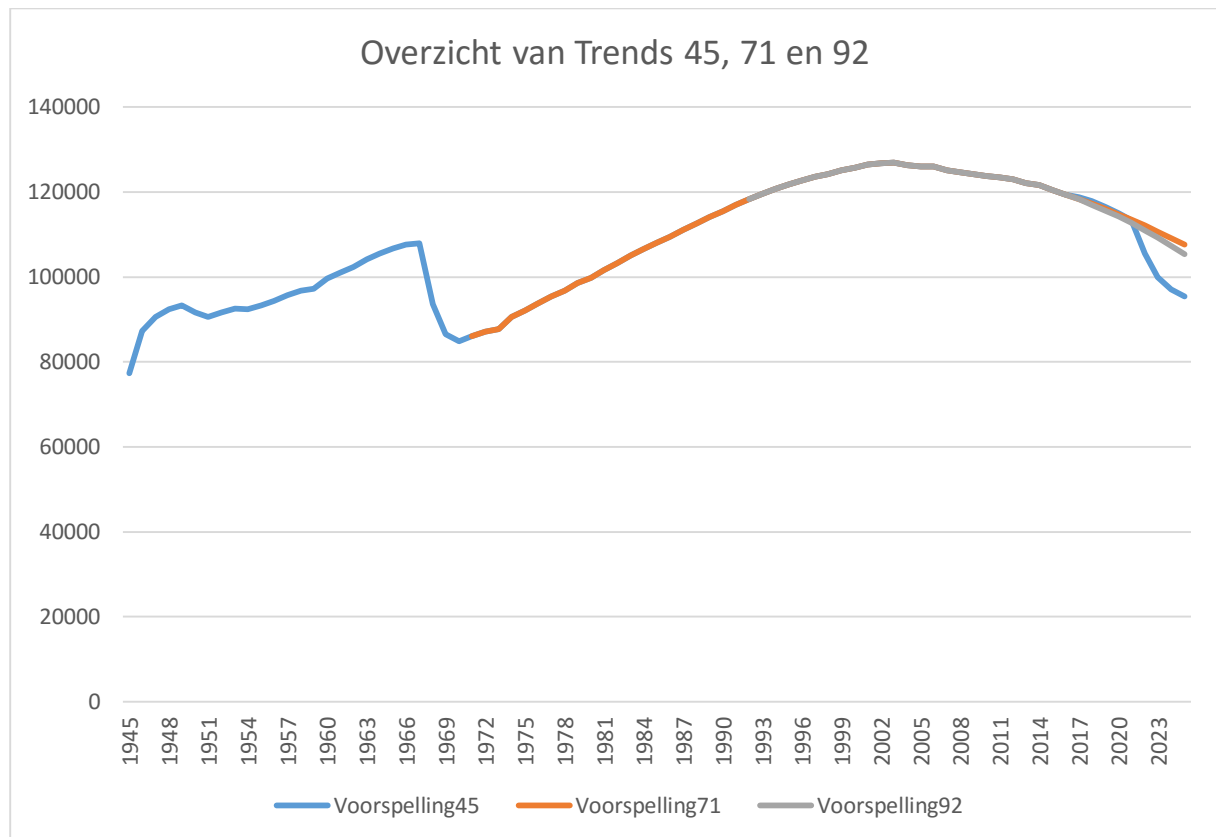
Het beeld dat deze grafiek geeft is dat van een ontwikkeling die eerst nog stijgt, maar rond 2006 een piek bereikt en daarna langzaam begint af te nemen. In dit geval zijn er in 2025 nog 107.592 leden. Toen dit onderzoek werd gedaan in 2009, lag het aantal verwachte leden in 2025 ook rond de 108.000. Dit is vergelijkbaar met de situatie rond 1966 en 1984/1985 en het zou een afname betekenen van geen 10% ten opzichte van 2016. Als daarentegen alleen met de gegevens van 1992 tot nu wordt gerekend, verandert het beeld nog lichtelijk:

Grafiek 3: De ontwikkeling en voorspelling van de ledenaantallen van de GKv van 1992 tot 2025

De lijn die zichtbaar is in deze grafiek is ook grotendeels een dalende lijn en dat zal zich volgens de voorspellingen voortzetten. Volgens dit scenario zal het ledental in 2025 komen te liggen op 105.392, wat een vermindering is van 12% ten opzichte van 2016. Dit is vergelijkbaar met de ledentallen in 1964 en 1983. Dit is interessant genoeg een ander getal dan werd gevonden in 2009, toen de voorspelling op basis van de gegevens vanaf 1992 nog een resultaat opleverde van 98.000 leden (p.26). Het lijkt er dus op dat de gemeentes tussen 2009 en 2016 minder hard zijn gekrompen dan toen de verwachting was.

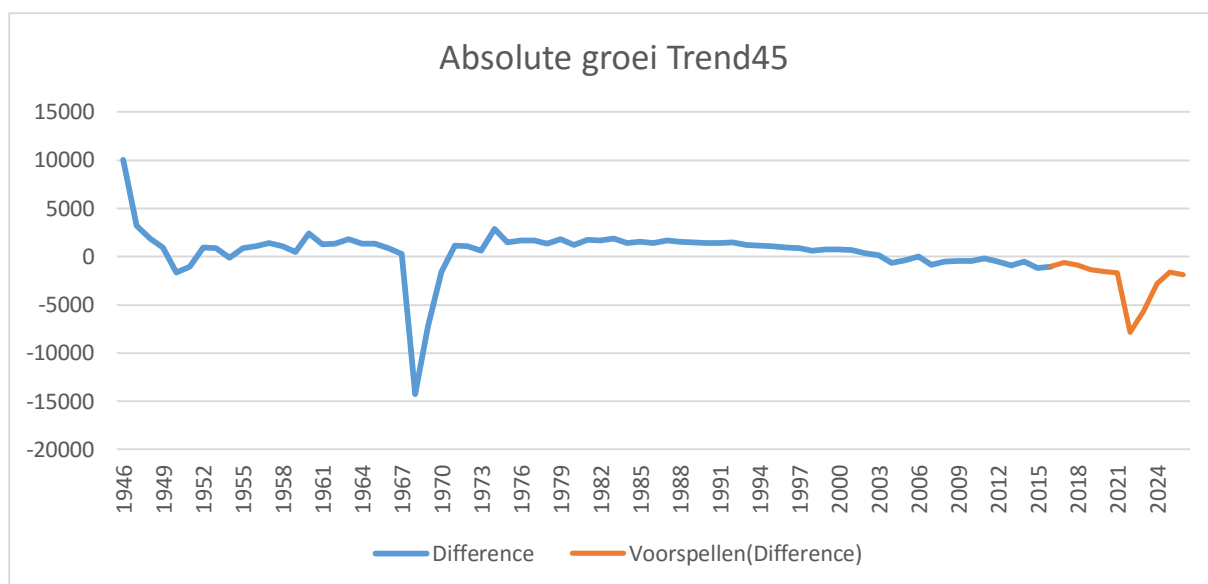
Om een overzicht te geven van de verschillende analyses is de volgende grafiek weergegeven:

Grafiek 4: De ontwikkeling en voorspelling van de ledentallen van de GKv volgens Trends 45, 71 en 92

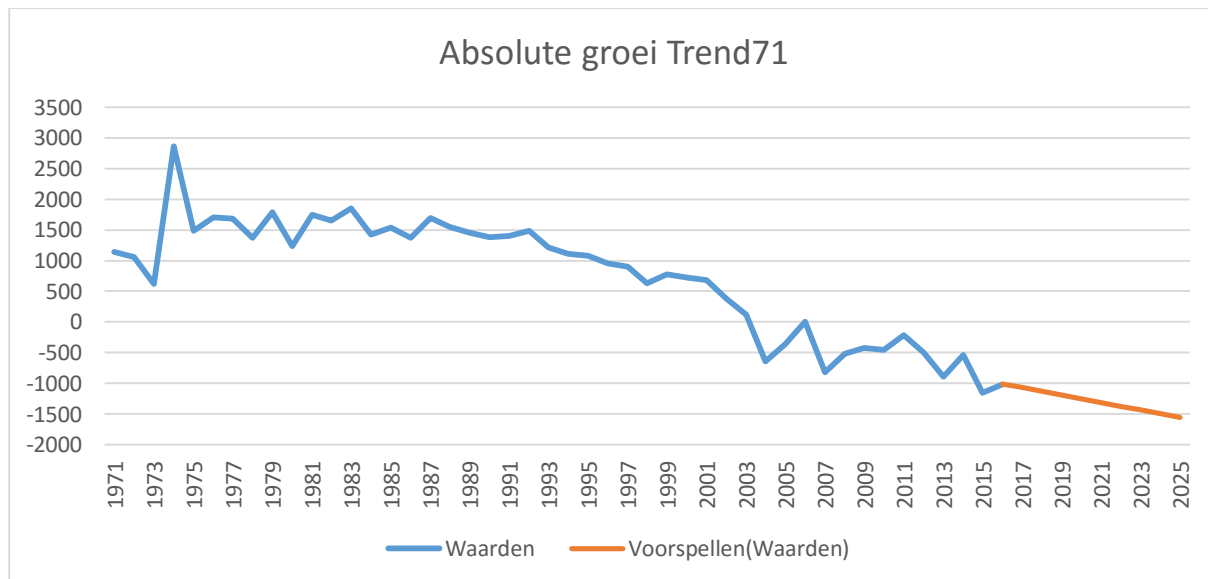
3. Absolute groei van de ledentallen van de GKv

Om de absolute groei van de ledentallen van de GKv te berekenen, is het ledental van elk jaar afgetrokken van dat van het jaar ervoor. Dat geeft het volgende beeld voor de gegevens sinds 1945:

Grafiek 5: De absolute groei van de ledentallen van de GKv van 1945 tot 2025

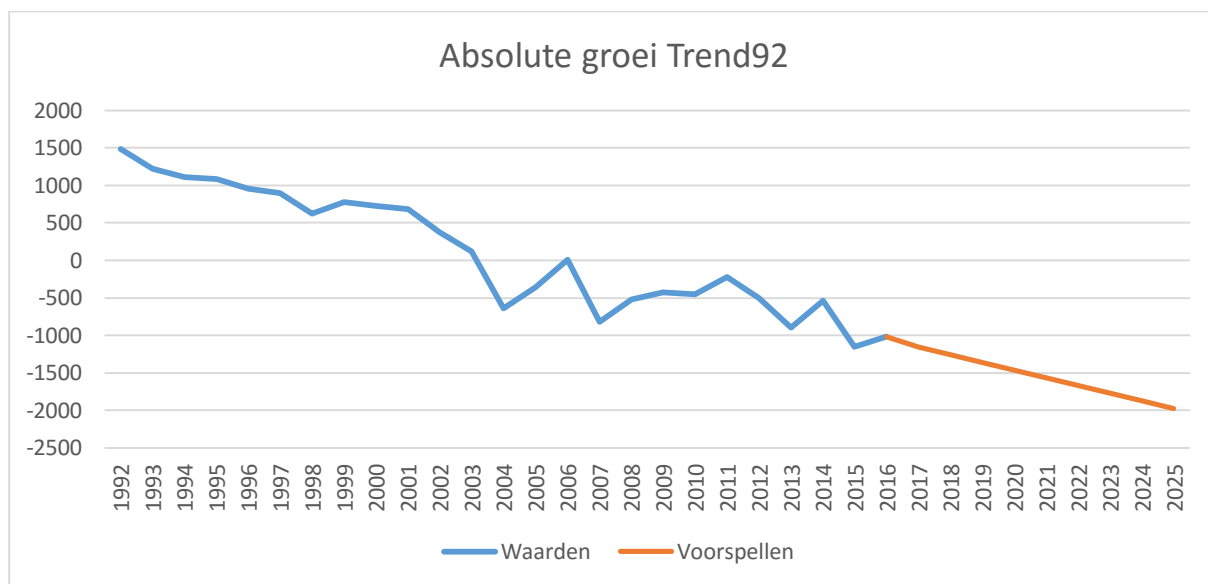
Ook in deze grafiek is de afsplitsing van de NGK duidelijk zichtbaar. In het jaarboek van 1968 wordt duidelijk dat 14.284 leden zich hebben onttrokken van de GKv en naar de NGK zijn gegaan. Dit heeft ook een duidelijke invloed op de voorspellingen die worden gedaan aan de hand van deze gegevens; de formule die gemaakt is op basis hiervan verwacht in 2022 nog een splitsing, waar 7.867 leden zich zullen onttrekken. Hoewel een dergelijke voorspelling statistisch gezien misschien voor de hand ligt, hoeft dit zich in werkelijkheid nog niet voor te doen. Daarom de volgende grafiek, op basis van de gegevens sinds 1971:

Grafiek 6: De absolute groei van de ledentallen van de GKv van 1971 tot 2025

Bovenstaande grafiek is gemaakt met de gegevens van na de splitsing met de NGK. Het zou interessant zijn om te zien waar de piek in 1973 vandaan komt, toen 2.862 nieuwe leden naar de GKv kwamen, een piek die niet meer herhaald wordt. Vanaf dat jaar is er namelijk nog wel zichtbare groei in de GKv, want de getallen blijven boven de nul, maar de groei neemt wel af, tot in 2004, waar het voor het eerst negatief wordt (met -639). Alleen in 2006 is er nog groei (+9), maar verder zijn de verwachtingen dalend. Ook in de voorspelling

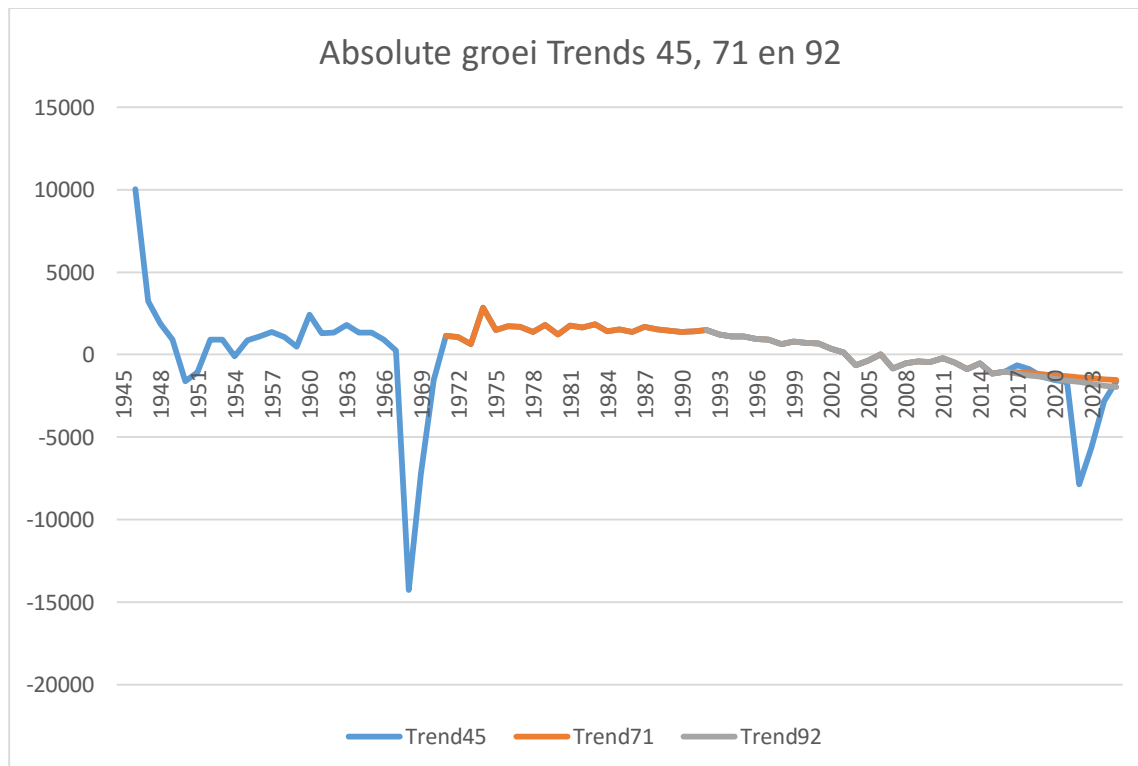
van 2016-2025 zijn geen positieve cijfers meer te zien, eindigend met een afname van 1557 leden tussen 2024 en 2025.

Grafiek 7: De absolute groei van de ledentallen van de GKv van 1992 tot 2025

Het beeld dat wordt gegeven op basis van de cijfers sinds 1992 is niet heel anders. De afname blijft groeien, eindigend met -1973 tussen 2024 en 2025.

De hierboven beschreven gegevens worden samen weergegeven in de volgende grafiek:

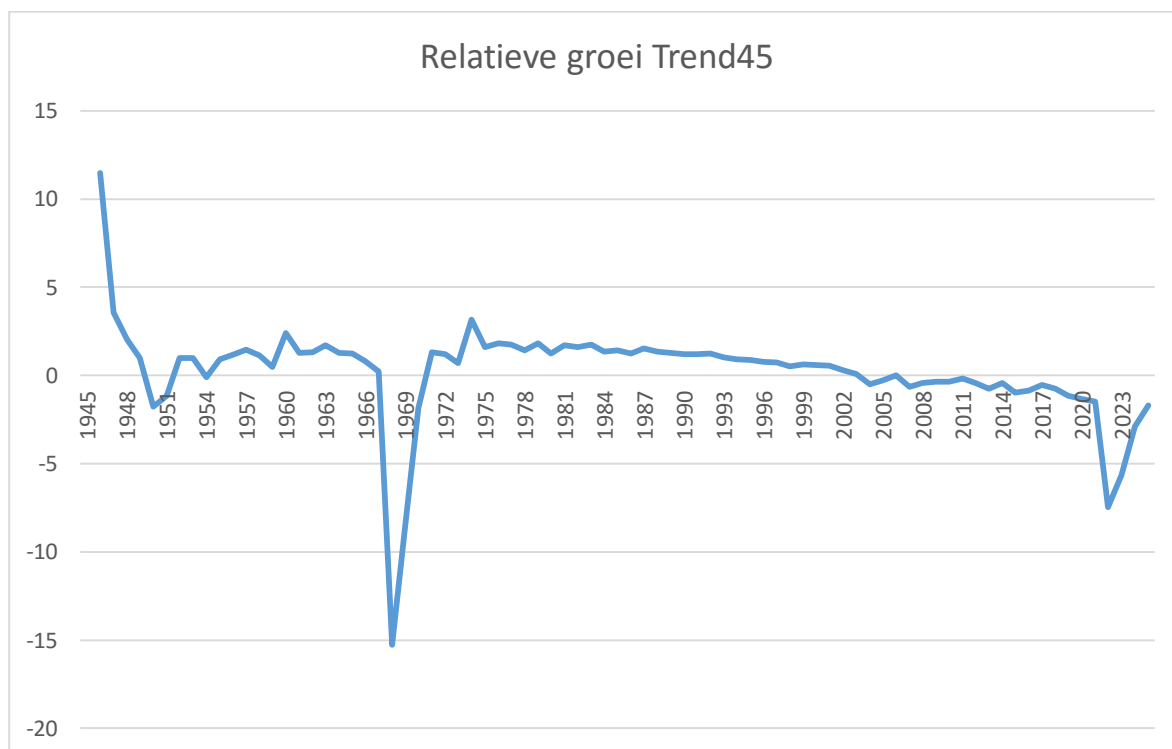

Grafiek 8: De ontwikkeling en voorspelling van de groei van de ledentallen van de GKv volgens Trends 45, 71 en 92

4. Relatieve groei van de ledentallen van de GKv

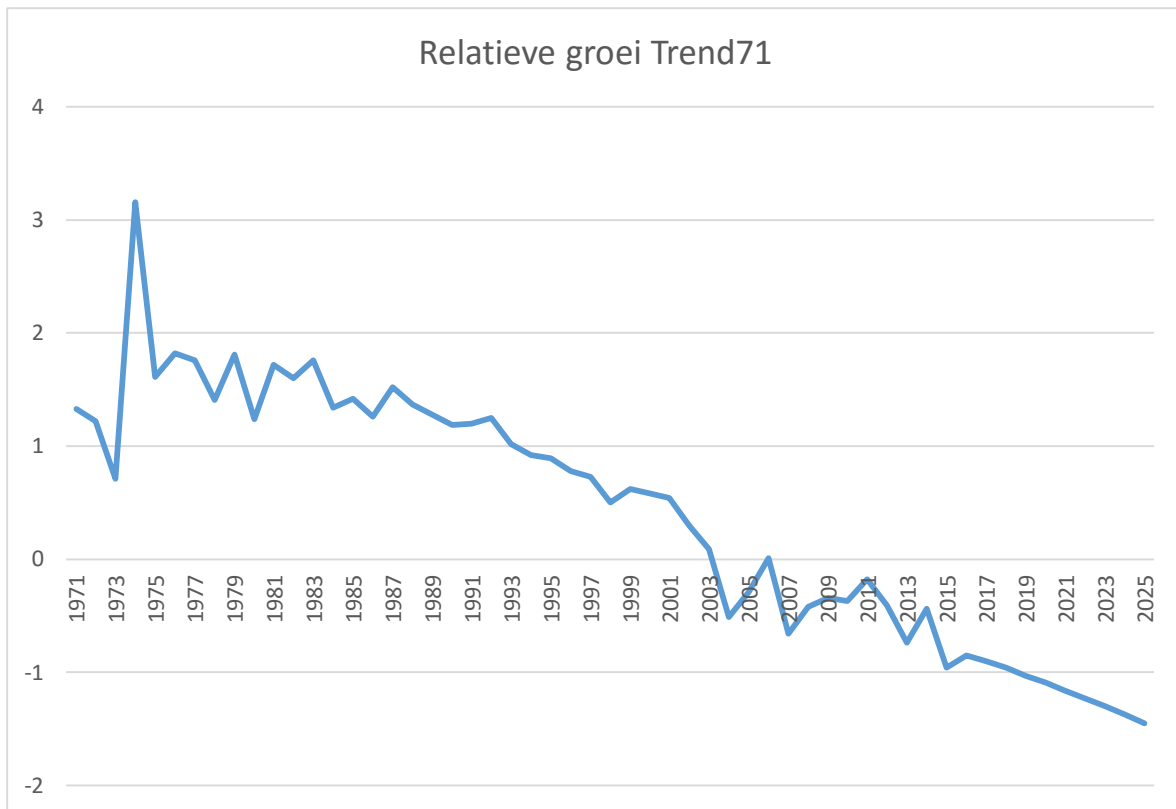
De volgende gegevens zijn dezelfde als in de vorige sectie, maar dan in procenten, zoals Slendebroek-Meints ook heeft gebruikt in haar onderzoek in 2009.

De gegevens van 1945 laten weer het dal zien van 1968, toen ruim 15% van de leden wegging uit de GKv. Hier wordt dus ook een kleine herhaling hiervan weergegeven in 2022 (-7,5%), omdat dit dal wordt gezien als een statistische waarschijnlijkheid. Het laatste jaar van de schaal zullen de ledentallen volgens deze gegevens afnemen met 1,69%.

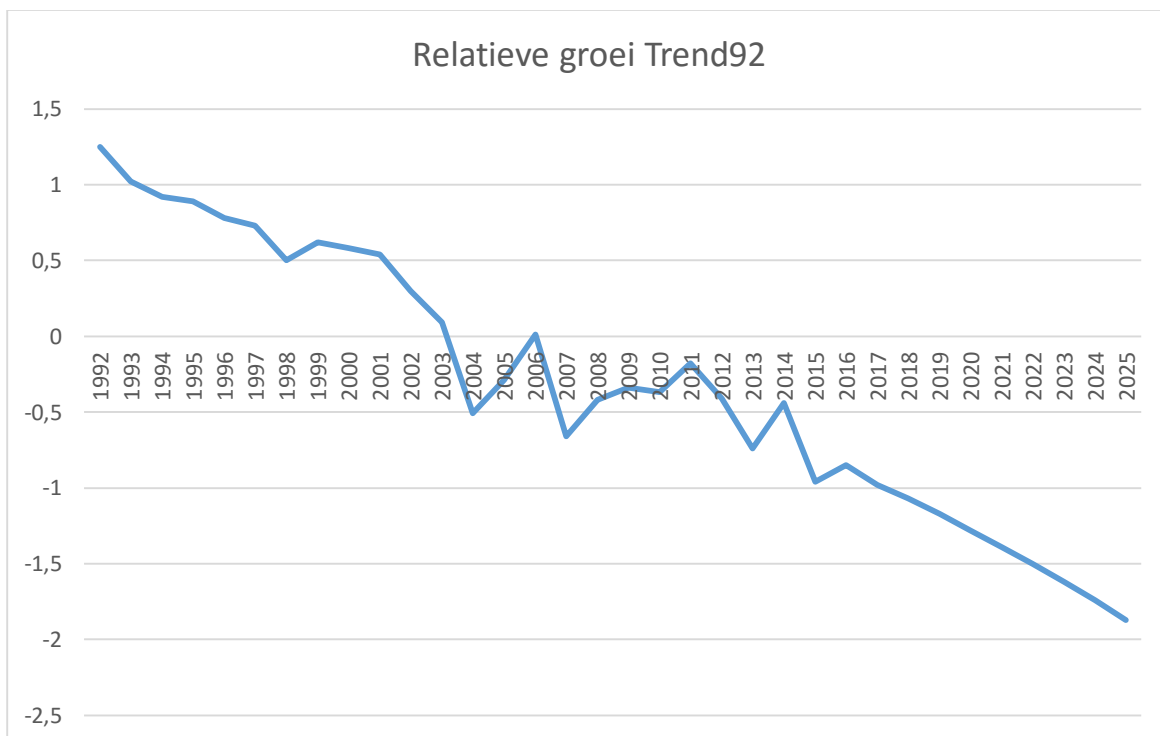
Grafiek 9: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trend45

Volgens Trend71 zal de groei van de kerken ook blijven afnemen totdat hij tussen 2024 en 2025 zal eindigen op -1.45%:

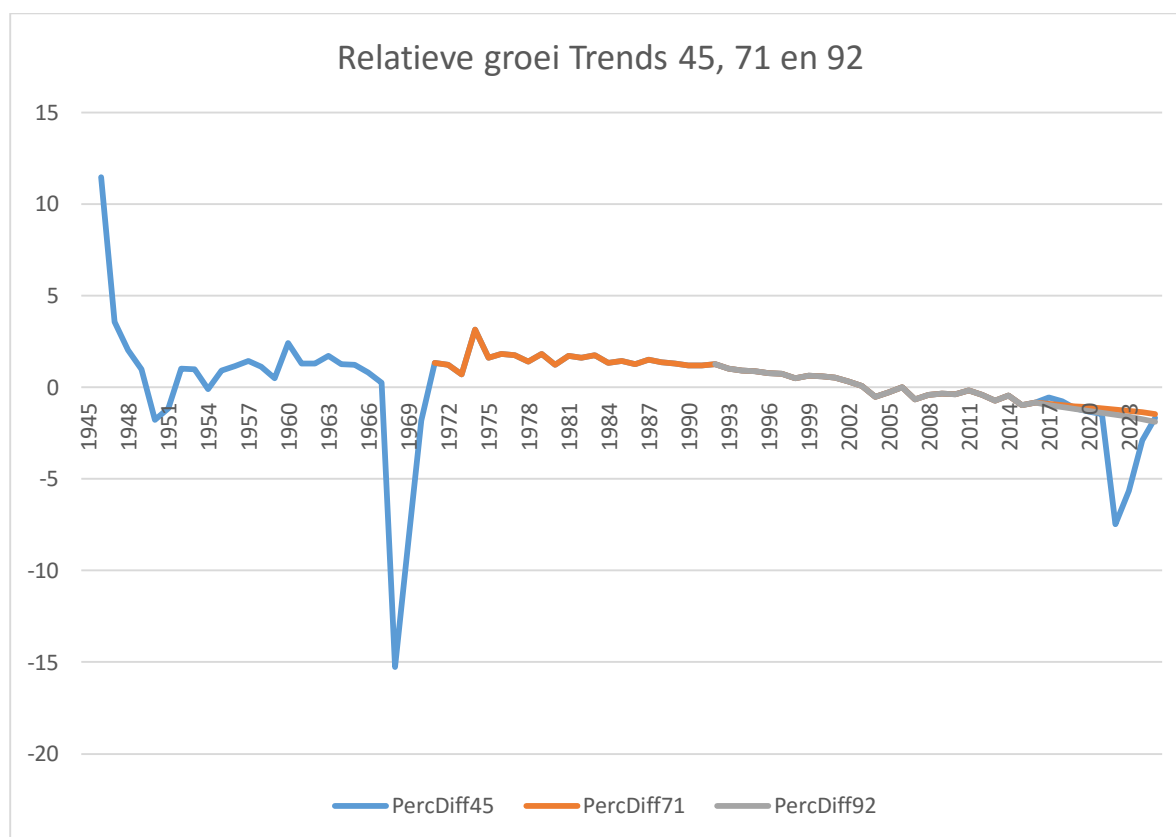
Grafiek 10: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trend71

Volgens de analyse volgens Trend92 zullen de GKv-gemeentes tussen 2024 en 2025 met 1,87% afnemen.

Grafiek 11: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trend92

In totaal ziet de relatieve ontwikkeling van het verloop met de verschillende Trends zo uit:

Grafiek 12: De ontwikkeling en voorspelling van de relatieve groei van de ledentallen van de GKv volgens Trends 45, 71 en 92

5. Vergelijking ontwikkelingen ledentallen GKv en Nederlandse bevolking

In het volgende deel van dit onderzoek zal de ontwikkeling van de ledentallen van de GKv worden afgezet tegen de totale groei van de Nederlandse bevolking, om te kijken of de trends dezelfde lijn volgen. Hiervoor wordt Trend92 gebruikt, omdat dat op dit moment de nauwkeurigste lijkt te zijn.

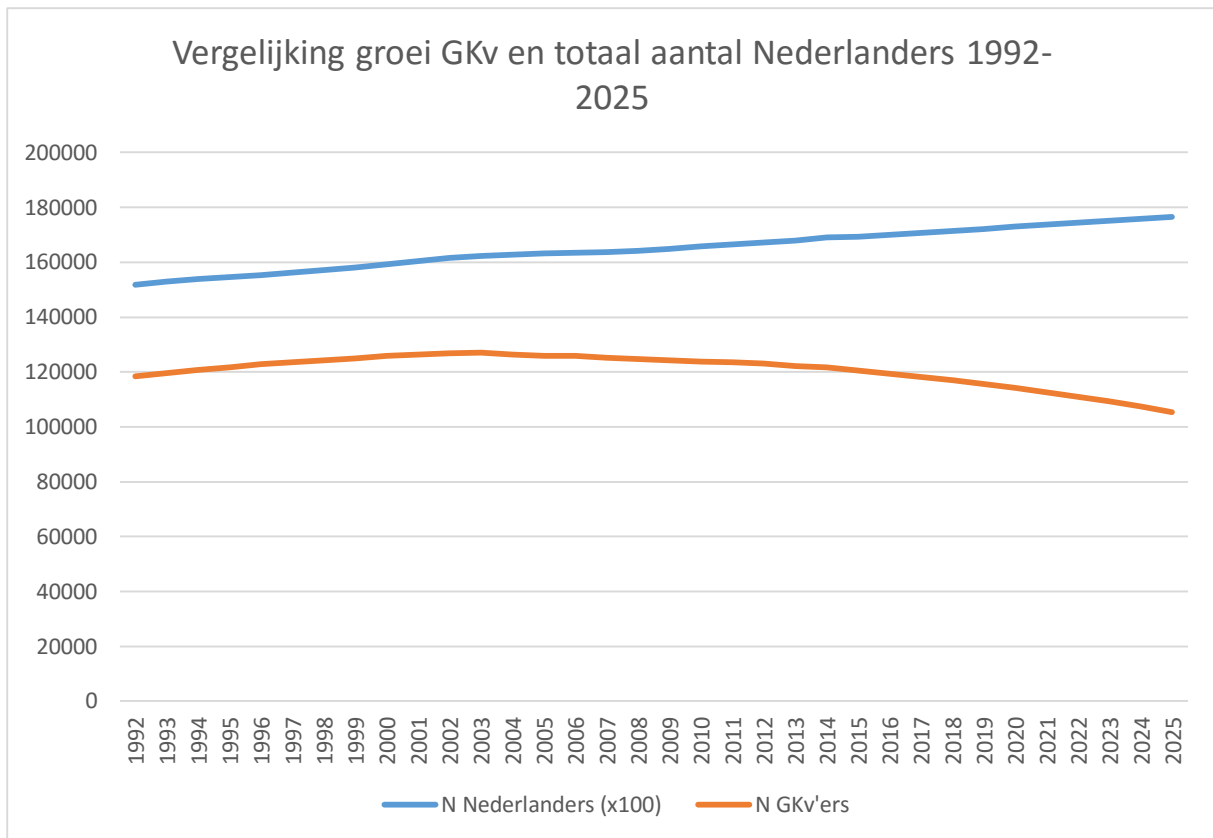
Ten eerste volgen in deze tabel de gegevens op basis waarvan de trends zijn gemaakt. De gegevens van de inwoneraantallen van Nederland komen van het CBS. Vanaf 2017 zijn de cijfers voorspellingen.

Jaar	N Nederlanders (x100)	Procentuele Groei Nederland	N GKv'ers	Procentuele Groei GKv
1992	151840		118384	
1993	152900	0,69	119602	1,02
1994	153830	0,6	120712	0,92
1995	154590	0,49	121794	0,89
1996	155280	0,44	122749	0,78
1997	156110	0,53	123648	0,73

1998	157060	0,6	124273	0,5
1999	158120	0,67	125048	0,62
2000	159240	0,7	125776	0,58
2001	160440	0,75	126456	0,54
2002	161490	0,65	126832	0,3
2003	162250	0,47	126949	0,09
2004	162820	0,35	126310	-0,51
2005	163200	0,23	125950	-0,29
2006	163460	0,16	125959	0,01
2007	163580	0,07	125136	-0,66
2008	164050	0,29	124614	-0,42
2009	164850	0,49	124188	-0,34
2010	165750	0,54	123732	-0,37
2011	166560	0,49	123513	-0,18
2012	167300	0,44	123012	-0,41
2013	167800	0,3	122114	-0,74
2014	169020	0,72	121578	-0,44
2015	169340	0,19	120423	-0,96
2016	170000	0,39	119406	-0,85
2017	170737,4971	0,43	118253	-0,98
2018	171464,6615	0,42	116997	-1,07
2019	172191,8259	0,42	115639	-1,17
2020	172918,9903	0,42	114232	-1,23
2021	173646,1547	0,42	112669	-1,39
2022	174373,3191	0,42	111003	-1,5
2023	175100,4834	0,42	109235	-1,62
2024	175827,6478	0,41	107365	-1,74
2025	176554,8122	0,41	105392	-1,87

Tabel 2: Gegevens aangaande inwonersaantallen Nederland, ledentallen van de GKv en de procentuele groei

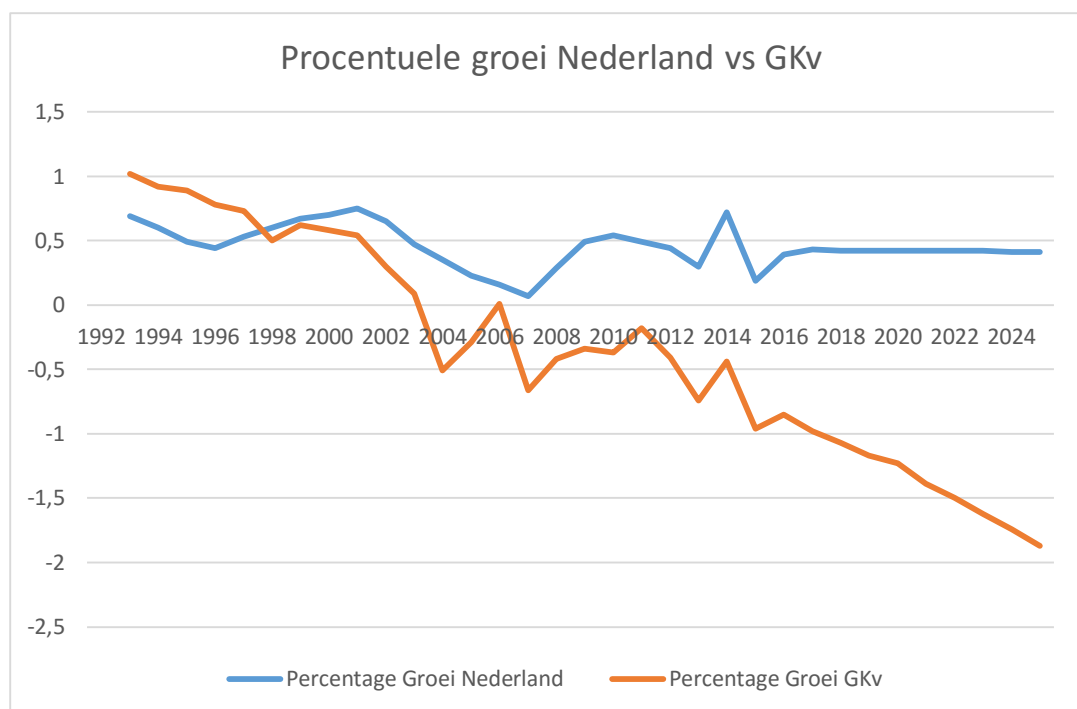
Op basis van deze tabel kunnen de volgende analyses worden gemaakt in vorm van grafieken, ten eerste de vergelijking van het absolute inwonertal Nederland en ledental GKv, en ten tweede de procentuele groei van deze groepen.

Grafiek 13: De absolute groei van Nederland (x100) en de GKv

Wat zeer helder geïllustreerd wordt in bovenstaande grafiek is dat de Nederlandse bevolking toeneemt; op dit moment (2016), is het inwoneraantal van Nederland 17 miljoen. In 2025 zal dat, volgens de voorspelling, 17.655.481. Dit is een toename van bijna 4%. De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), daarentegen, krimpen, van op dit moment 119.406 naar 105.392, een krimp van bijna 12%. Wat dit betekent is dat de krimp van de GKv niet samenvalt met de algehele demografische ontwikkeling van het land en dat de GKv dus als groep een andere ontwikkeling doormaakt dan normaal is. Onderzoek zou moeten uitwijzen wat dit verschil is in de ontwikkeling.

Vervolgens kunnen we ook kijken naar de ontwikkeling van de groei zelf:

Grafiek 14: De procentuele toename of afname van de Nederlandse bevolking tegenover de ledentallen van de GKv

Uit deze grafiek wordt duidelijk dat de groei van de Nederlandse bevolking positief blijft. Er is een piek geweest in 2014 waar de groei bijzonder is toegenomen, maar na dat jaar stabiliseert de groei en blijft hij redelijk gelijk, rond de 0,4% per jaar. De relatieve groei van de GKv is tot 1997 nog hoger dan die van de totale bevolking, maar daarna neemt de groei af en verandert in krimp, die toe zal blijven nemen. In 2006 zit nog een piek, die ook is waargenomen in sectie 4 en 5 van dit rapport, maar dat is het laatste jaar dat de groei positief is. Daarna wordt de groei negatief en kun je het krimp gaan noemen. Hier is het ook belangrijk om op te merken dat, aangezien de groei van Nederland stabiel blijft, de krimp van de GKv ten opzichte van Nederland nog groter is dan op zichzelf; het verschil van de groei Nederland-GKv is groter dan alleen de krimp van de GKv in verhouding tot een nulpunt.

Interessant is dat de piek in 2014 die we ook zagen bij de totale bevolking ook in GKv heeft plaatsgevonden. Dit toont aan dat de GKv-leden wel degelijk onderdeel zijn van de Nederlandse bevolking en dus ook onderhevig zijn aan de ontwikkelingen die zich daar voltrekken. Deze conclusie onderstreept nog eens de bovengenoemde conclusie dat de krimp die zichtbaar is in de GKv onafhankelijk van de ontwikkelingen in de Nederlandse bevolking plaatsvindt.

6. Conclusies

Op basis van de hiervoor gepresenteerde gegevens en verwachtingen kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Het aantal leden in de GKv krimpt. Volgens de verwachtingen gebaseerd op cijfers sinds 1945 krimpt de kerk vrij hard (tot 95.435 in 2025), maar dat is minder op basis van gegevens sinds 1971 (107.592). De data beschouwend sinds 1992 is de krimp echter weer groter (105.392).
- De krimp van de kerk gaat minder hard dan was verwacht in 2009. De verwachtingen op basis van Trend71 zijn hetzelfde (108.000 in 2009 en 107.592 in

2016), maar voor Trend92 is het vooruitzicht beter geworden, van 98.000 in 2025 naar 105.392.

- De afname van kerkleden is volgens Trend92 (-1973 of 1,87%) hoger dan volgens Trend71 (-1557 of 1,45%).
- De afname van de ledenaantallen neemt toe, dat wil zeggen, het aantal mensen dat de kerk verlaat wordt steeds groter.
- De bevolking van Nederland neemt blijft toenemen, maar de ledenaantallen van de GKv nemen af. De groei van Nederland en van de GKv bewegen dus van elkaar af.
- Bovenstaand punt houdt in dat de ontwikkeling van de GKv zich onafhankelijk van de Nederlandse bevolking voltrekt en dat de krimp dus niet valt te verklaren aan de hand van de demografische ontwikkelingen van de totale bevolking van Nederland. Er is dus nog iets anders aan de hand.
- De krimp van de GKv is groter in vergelijking met de rest van Nederland dan op zichzelf, omdat de groei van Nederland stabiel blijft, maar de krimp van de GKv toeneemt.

Trendanalyse GKv, drs. M.J. Wijma, Praktijkcentrum, Zwolle, mei 2016.

Verwijzingen

- CBS. (2016). "Bevolking; kerncijfers." Gevonden op 12 mei 2016.
<http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=37296ned&D1=0-2,8-13,19-21,25-35,52-56,68&D2=42-65&HDR=G1&STB=T&VW=T>.
- Kuiper, J.H. (Ed.). (2016). Handboek van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Bussum: Print Media.
- Microsoft Office. (2016). "Een prognose maken in Excel 2016 voor Windows." Gevonden op 21 april 2016. https://support.office.com/nl-nl/article/Een-prognose-maken-in-Excel-2016-voor-Windows-22c500da-6da7-45e5-bfdc-60a7062329fd?ui=nl-NL&rs=nl-NL&ad=NL&fromAR=1#BKMK_Calculation.
- Slendebroek-Meints, J. (2009). "De toekomst in de kerk: Demografische trends binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt." Zwolle: Centrum voor Samenlevingsvraagstukken.